

Gemeenten Amsterdam, Rotterdam,
Den Haag, Utrecht, Eindhoven, Maastricht, Arnhem, Groningen en Enschede

Aan de Staatssecretaris van Cultuur
De heer H. Zijlstra
Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

Amsterdam, 15 oktober 2010

Zeer geachte heer Zijlstra,

Hierbij wil ik u namens de cultuurwethouders van negen grote gemeenten onze reactie voorleggen op de in het regeerakkoord voorgenomen maatregelen op het gebied van kunst en cultuur. Wij hopen op korte termijn hierover met u een gesprek te kunnen voeren.

Wij zijn het met u eens dat de overheid condities dient te scheppen op het gebied van kunst en cultuur die de kwaliteit verhogen en de toegankelijkheid waarborgen. Ook omarmen wij uw uitgangspunt dat in alle regio's een hoogwaardig cultureel aanbod blijft bestaan. Dat ook op cultuur momenteel bezuinigd zal moeten worden, is voor ons evident. De negen grote stedelijke brandpunten van kunst en cultuur (G-9), hebben echter met verontrusting kennis genomen van de eenzijdige bezuinigingsvoorstellen op kunst en cultuur zoals die in het regeerakkoord zijn opgetekend. De afgelopen decennia is door rijk, provincie en steden in gezamenlijkheid geïnvesteerd in de kunst- en cultuursector. Deze investeringen lijken met de nu voorgestelde bezuinigingsmaatregelen grotendeels teniet te worden gedaan.

Cultuur is om meerdere redenen van belang voor steden en komt zo ten goede aan de regio en daarmee aan het land als geheel. Cultuur is economisch van belang vanwege het creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor (internationale) bedrijven of instituties en de inkomsten vanuit bijvoorbeeld toerisme. Zo levert het bezoek aan het Mauritshuis in Den Haag jaarlijks € 8 miljoen op voor de lokale economie. Maar ook het maatschappelijk belang is groot. Cultuur zorgt voor levendigheid en leefbaarheid, cohesie en samenhang. Elke Amsterdammer kent het Concertgebouw en is daar trots op. En zo kent elke stad één of meer culturele iconen.

De culturele, maatschappelijke en economische meerwaarde van samenhangende culturele functies blijkt slechts in een concentratie binnen een beperkt aantal steden te realiseren. Steden met een sterke culturele infrastructuur die een uitgesproken cultuurbeleid voeren en beschikken over een uitgebreid scala aan instellingen voor kunstvakonderwijs. De G-9 gemeenten beschikken tot nu toe nog over een dergelijke volwaardige culturele keten. Door de voorgestelde bezuinigingen komt die evenwel zwaar onder druk te staan.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Wij realiseren ons dat wij als steden zelf een grote verantwoordelijkheid hebben en daarom investeert ieder voor zich fors in kunst en cultuur. Wij vinden het als G-9 van wezenlijk belang om die inzet te plegen. Niet alleen vanuit een culturele, maatschappelijke en economische invalshoek, maar ook omdat wij als G-9 een grote verantwoordelijkheid voelen voor de steden, de ons omringende regio's en de internationale positie van ons land. Kunst en cultuur nemen daarin een belangrijke positie in. Hoewel de rol en financiële bijdragen van de provincies per regio sterk verschillen, illustreren de volgende cijfers goed de mate van betrokkenheid van de drie overheden: van de 61% die de verschillende overheden bijdragen aan het totaal aan inkomsten van kunst en cultuurinstellingen

dragen de gemeenten 37%, het rijk 19% en de provincies 5% bij (gegevens uit onderzoek van Berenschot, 2010).

De grote investeringen vanuit de gemeenten geven al aan dat wij dit dan ook samen met u als een gedeelde verantwoordelijkheid voelen. De rijkssubsidie is voor de G-9 van essentieel belang voor het in stand houden van een goede culturele infrastructuur in onze steden. Dat de steden en uw ministerie samen op moeten trekken vindt ook zijn argument in het feit dat niet alleen de inwoners van onze eigen steden van de stedelijke investeringen in de culturele instellingen en de fysieke infrastructuur profiteren. Uit het gehele land komen cultuurliefhebbers naar onze instellingen om tentoonstellingen of voorstellingen te bezoeken. Bovendien gaan veel van onze grote culturele instellingen op reis door het land en presenteren zij zich internationaal.

Voorgenomen bezuinigingen

Na lezing van het regeerakkoord moeten wij helaas constateren dat kunst en cultuur geen prioriteit hebben de komende jaren. De G-9 staan net als u voor een gezonde culturele sector die nog meer op eigen benen leert staan, die onderneemt en zoveel mogelijk eigen inkomsten genereert. Wij onderschrijven eveneens het belang van de bereikbaarheid van kunst en cultuur voor een brede groep mensen. En ook het belang van de creatieve industrie die door innovatie bijdraagt aan economische ontwikkeling kunnen wij als G-9 alleen maar beamen. Tegelijkertijd constateren wij dat de voorgenomen bezuinigingen tal van culturele instellingen, met name de sector podiumkunsten, hard zullen gaan treffen. Er zullen harde en vergaande ingrepen worden gedaan met een onherstelbare schade aan een groot deel van onze cultuur als gevolg. Om nog maar niet te spreken over de averechtse effecten die een al te eenzijdige benadering vanuit het rijk zal hebben op het maatschappelijke draagvlak voor cultuur.

De bezuiniging op middelen voor kunst en cultuur in deze omvang leidt onherroepelijk tot een grote kaalslag in de sector. Een sector die de afgelopen jaren in onderling overleg tussen verschillende overheden al ingrijpend is hervormd met als resultaat een gezamenlijk gedragen en zorgvuldig tot stand gekomen landelijke Basis Infra Structuur. Vermindering van het aanbod van de podiumkunsten heeft niet alleen op de stedelijke cultuursectoren grote negatieve invloed; gezelschappen zullen hun inkomsten zien dalen doordat zij minder vaak geprogrammeerd worden, zij zullen waarschijnlijk ook minder gaan reizen vanwege de hoge kosten die dit met zich meebrengt. Dit alles zal in heel Nederland, maar vooral ook in de regio's, tot een verschraling van het aanbod leiden. Verontrustend vinden wij bovendien de doorwerking op vele aspecten - vergelijkbaar met een domino-effect - waarvan in het regeerakkoord geen rekenschap wordt gegeven. Verlaging of geheel schrappen van subsidies van instellingen leidt onder meer tot:

- het niet langer in stand kunnen houden van vanwege hun aard en omvang kostbare instellingen met een groot en steeds diverser samengesteld publiek als opera, klassiek ballet, repertoiretheater en symfonische muziek;
- minder aanbod bij de podia met de nodige exploitatieproblemen als gevolg die ten laste zullen komen van de gemeenten;
- een concentratie van de grote instellingen op hun kernactiviteiten en het afstoten van hun verantwoordelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld talentontwikkeling, doorstroming en cultuureducatie;
- zware druk op de kwaliteit van het aanbod en daarmee tot mogelijkheden om (internationale) coproducties op te zetten, met als gevolg dat de Nederlandse podiumkunsten hun internationale reputatie verliezen en inkomsten mislopen;

- verlies van sponsors, particuliere geldschieters en partners zoals de publieke omroep omdat zij zich niet willen verbinden aan instellingen die zich zowel kwalitatief als in omvang niet met de internationale top kunnen meten.

De ombuiging van de cultuursubsidies vindt zijn beslag in het jaar voorafgaand aan de nieuwe convenantperiode 2013-2016. De nieuwe cultuurnotasystematiek is slechts 2 jaar in werking en het ziet er naar uit dat de voorgestelde ombuiging van € 200 miljoen tot wederom een systeemwijziging leidt. Deze systeemwijziging die zowel de landelijke Basis Infra Structuur als de landelijke fondsen treft, zal niet alleen consequenties hebben voor de culturele instellingen. Door een eenzijdige ingreep in de aanbodkant blijven gemeenten met lege accommodaties zitten. De balans tussen vraag en aanbod zal derhalve ernstig worden verstoord. Sluiting van zalen, theaters en andersoortige podia kunnen wij als G-9 dan ook niet uitsluiten.

De maatregel om de BTW voor podiumkunsten, kunst en verzamelobjecten te verhogen (en voor circussen en bioscopen opmerkelijk genoeg niet) wordt vrijwel per direct ingevoerd, zonder de hiervoor benodigde voorbereidingstijd. Op meerdere fronten leidt dit tot negatieve gevolgen die in tegenspraak zijn met de uitgangspunten voor cultuur in het regeerakkoord. Verhoging van de BTW leidt bij zowel gesubsidieerde als niet-gesubsidieerde culturele instellingen zelf niet tot hogere eigen inkomsten, want die komen ten goede aan 'de schatkist'. Het stimuleren van cultureel ondernemerschap wordt er zodoende niet mee bereikt. Er is sprake van een beperkte prijselasticiteit van toegangskaarten voor de podiumkunsten; podiumkunstinstanties voorzien dat een verhoging van de toegangsprijzen met 13% een te groot verschil maakt met wat het publiek nu gewend is te betalen. Bovendien beperken de huidige economische omstandigheden de mate waarin het publiek in staat zal zijn om significante prijsstijgingen op te brengen. Wij verwachten dan ook vraaguitval. De toegankelijkheid van dit deel van de cultuursector, naar inschatting met name het jongere publiek, staat hiermee onder druk.

Eveneens belangrijke samenwerkingspartners voor de G-9 in de subsidiering van zowel culturele instellingen als activiteiten zijn de landelijke fondsen. Een verandering in de fondsenstructuur zoals voorgesteld in het regeerakkoord zal een grote negatieve invloed hebben, niet alleen op de stedelijke kunst- en cultuursectoren maar ook op die in de regio's.

Het schrappen van de cultuurkaart voor jongeren, staat in schril contrast tot de gewenste toegankelijkheid van culturele instellingen voor alle burgers.

Tot slot betreuren wij het afschaffen van de WWIK-regeling die voor honderden kunstenaars en creatieven de weg naar het zelfstandig ondernemerschap heeft bereid. Ook hier is sprake van discrepantie met uw concept regeerakkoord. De WWIK was immers opgezet om het ondernemerschap te ontwikkelen. WWIK-ers zijn veelal jonge professionals die in alle culturele domeinen ervaring opdoen, en die daarmee voor de creatieve economie belangrijke bruggenbouwers kunnen worden. Het is een groep die openstaat voor experiment die essentieel is voor ontwikkeling en adaptatie van vernieuwing in de creatieve sector en wier zichtbaarheid een flinke bijdrage levert aan het creatieve imago van onze steden en ons land. En dat allemaal voor significant minder kosten dan een reguliere bijstandsuitkering.

Breder kijken

Wij realiseren ons dat bezuinigingsmaatregelen onontbeerlijk zijn. De voorgestelde bezuinigingen treffen de kunst- en cultuursector echter onevenredig hard. Wij vragen u voor uw bezuinigingsmaatregelen breder te kijken dan de huidige voorstellen in het regeerakkoord.

- Plaats geen hekken om een deel van het kunst en cultuurbeleid als erfgoed en bibliotheken. Ook de

traditionele podiumkunsten (opera, klassiek ballet, repertoiretheater en symfonische muziek) behoren tot ons erfgoed. Er bestaat geen erfgoed als er geen levende kunsten zijn.

- Houd vast aan de huidige cultuurnotasystematiek en houd de bestaande culturele infrastructuur in ons land zoveel mogelijk in stand.

- Neem het gehele orkestenbestel in Nederland in samenhang onder de loep in plaats van een deel hiervan, inclusief de positie van concertzalen en de gevolgen van maatregelen voor de operagezelschappen. De nu voorgenomen ingrepen hebben zware gevolgen voor een aantal belangrijke concertpodia in ons land, waaronder Het Concertgebouw en Vredenburg, en ontberen een integrale afweging.

- Kijk kritisch naar de rol en functie van ondersteunende instellingen in de cultuursector, zoals de sectorinstellingen.

- Maak in ieder geval een keuze tussen € 200 miljoen bezuinigen of BTW-verhoging, niet beide.

De taakstelling is van een zodanige omvang dat de balans tussen de inzet van het rijk enerzijds en onze gemeenten anderzijds onvermijdelijk ernstig zal worden verstoord. De opgave die het kabinet zich stelt vereist complete herziening van het bestel, met inbegrip van de onderliggende paradigma's van het cultuurbeleid, en kan alleen in goede onderlinge afstemming worden gerealiseerd. Wij stellen voor om een commissie in te richten om u te adviseren over een aanpak die recht doet aan de grote belangen die op het spel staan, en de noodzakelijke balans daartussen. De samenstelling van die commissie zouden wij zo snel mogelijk met u willen bespreken.

In het belang van kunst en cultuur in onze samenleving zien wij uw uitnodiging voor een gesprek graag tegemoet.

Hoogachtend,

Carolien Gehrels

Wethouder Kunst en Cultuur Amsterdam (PvdA)

Mede namens G-9 wethouders Kunst en Cultuur:

Antoinette Laan (VVD, Rotterdam)

Marjolein de Jong (D66, Den Haag)

Frits Lintmeijer (Groen Links, Utrecht)

Mary-Ann Schreurs (D66, Eindhoven)

Jacques Costongs (PvdA, Maastricht)

Michiel van Wesseem (VVD, Arnhem)

Ton Schroor (D66, Groningen)

Marijke van Hees (PvdA, Enschede)

Ten behoeve van deze brief hebben wij o.a. informatie over de voorziene gevolgen van de door uw regering voorgenomen maatregelen ingewonnen bij: Het Concertgebouw Amsterdam, Stadsschouwburg Amsterdam, Holland Festival Amsterdam, Paradiso Amsterdam, Toneelgroep Amsterdam, Architectuur Biënnale Rotterdam, Nederlands Architectuur Instituut Rotterdam, Rotterdams Philharmonisch Orkest, Internationaal Film Festival Rotterdam, Het Nationale Toneel Den Haag, Nederlands Dans Theater Den Haag, Korzo Den Haag, Nederlands Film Festival Utrecht, De Utrechtse Spelen Utrecht, Vredenburg Utrecht, Muziekgebouw Eindhoven, MU Eindhoven, Het Brabants Orkest Eindhoven, Toneelgroep Maastricht, Opera Zuid Maastricht, Huis van Bourgondië

Maastricht, Theatergroep Oostpool Arnhem, Het Gelders Orkest Arnhem, Introdans Arnhem, Generale Oost Arnhem, Noord Nederlands Orkest Groningen, Noord Nederlandse Dans Groningen, Noord Nederlands Toneel Groningen, Grand Theatre Groningen, Noorderlicht Groningen, Het Nationaal Muziekkwartier Enschede, Orkest van het Oosten Enschede, De Nationale Reisopera Enschede, Cultuur en Ondernemen Amsterdam/Rotterdam(voorheen Kunstenaars&Co en Kunst & Zaken).